

Under återopande av det anförda hemställes,
att riksdagen måtte besluta antaga ifrågavarande proposition med följande tillägg:
att en chefsbefattning inrättas för naturhistoriska riksmuseet
samt att Kungl. Maj:t bemyndigas utfärda instruktioner för naturhistoriska riksmuseets chef.

Stockholm den 6 april 1965

Erik Brandt

Sven G. Andersson

John Eriksson

Dag R. Edlund

i Bäckmora

Nr 826

Av herr **Hermansson m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 82, angående anslag för budgetåret 1965/66 till statistiska centralbyrån, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 82 år 1965 har framlagts förslag om den statliga statistikens organisation fr. o. m. budgetåret 1965/66. Med anledning härav framläggs följande förslag, som dels berör statistiska centralbyråns framtida organisation och dels berör en existerande sektion inom en av centralbyråns ämnesbyråer, nämligen sektionen för prisstatistik för detaljhandeln inom byrån för handels-, samfärdsel- och prisstatistik.

I propositionens förslag har upptagits byråer och enheter för verkets normala statistikfunktioner. Den normala men intermittenta funktion som de stora räkningarna (folk-, bostads-, jordbruks-, företagsräkningarna etc.) utgör har däremot helt utelämnats ur organisationsplanen. Detta medför avgjorda nackdelar. Det innebär bl. a. att för varje räkning måste en tillfällig organisation snickras ihop, personal nyanställas på alla nivåer, skolas och tränas, lokaler förhyras kortsiktigt etc. Vad detta betyder i fråga om minskad effektivitet, ökade kostnader och tidsnöd etc. är svårt att mäta, men det förefaller som en del av den kritik som har riktats mot 1960 års folkräkning på senare tid skulle ha kunnat undvikas om planeringen av folkräkningen hade gjorts omsorgsfullare.

Räkningarnas resultat används vid planering och beslut på olika nivåer i samhället. Resultaten från 1960 års folkräkning kommer att nyttjas i lokaliseringsdiskussionen, som underlag för de regionala indelningsändringar som förebådats från länsplan och nedåt, för förslag i skattefrågor

etc. En bättre planering av de stora räkningarna är därför av ett självklart samhällligt intresse.

Det är därför svårt att förstå att i propositionen om den statliga statistikkens framtida organisation räkningsfrågorna totalt förbigåtts. Vad man kunde ha väntat sig vore dels en organisatorisk permanent enhet för räkningar och dels ett skisserat räkningsprogram. Med ett fixerat långtidsprogram för räkningar kan betydande vinster nås i kostnader, tid och precision. Man kan också räkna med att ett fixerat räkningsprogram kan medföra att räkningarnas resultat blir mer jämförbara i tiden. Det nuvarande systemet att skraddarsy definitioner, nomenklaturer och klassifikationer för varje räkning minskar jämförbarheten och användbarheten av resultaten. Det bör klart fixeras att jämförbarhet i tiden alltid skall garanteras. Om nya definitioner införs, vilket i många fall är nödvändigt för att följa utvecklingen, skall en parallellredovisning enligt de gamla definitionerna göras. På detta sätt kan gapet i någon mån överbryggas.

Ett fixerat långtidsprogram för räkningar är långt ifrån en utopi. Sedan länge har ett liknande program tillämpats i USA, där räkningsbyrån (Bureau of the Census) som sorterar under handelsdepartementet, är ett permanent organ som på sitt program bl. a. har:

folkräkningar: år som slutar på 0, exempelvis 1960;

bostadsräkningar: år som slutar på 0;

jordbruksräkningar: år som slutar på 4 och 9;

handelsräkningar (detalj- och partihandel, servicenäringar): år som slutar på 3 och 8;

industriräkningar: år som slutar på 3 och 8;

bergshanteringsräkningar: år som slutar på 3 och 8;

räkningar av kommunala organ: år som slutar på 2 och 7.

Ett sådant arbetsprogram är kanske ej helt tillämpligt i Sverige, men de principer som ligger bakom detta borde utan vidare vara giltiga även här. Med ett sådant långsiktigt program, vilket självfallet bör utarbetas i samråd med de internationella organ som verkar på dessa områden — exempelvis FN:s statistiska kommission och FAO som anger riktlinjerna på global basis och FN-organet Europeiska statistikerkonferensen som anpassar världsprogrammen efter Europas förhållanden — kan uppenbarligen stora planerings- och rationaliseringsvinster etc. göras. För att genomföra ett sådant långsiktigt program bör en permanent räkningsbyrå snarast skapas inom SCB.

I den organisationsskiss som presenteras i propositionen upptas en enhet som förtjänar en kommentar, nämligen dokumentationsenheten, vilken framställs som ett bihang till den administrativa byrån. Det framgår av verkets statskrivelse att denna enhet har funktioner som är helt självständiga i förhållande till den administrativa byrån (exempelvis bibliotek,

arkiv, redaktion och information), varför placeringen i organisationsschemat enbart är ägnad att föranleda missförstånd. Centralbyråns organisationsstruktur skulle avgjort förenklas och klara linjer uppnås i ansvarsfördelning och beslutsprocess om dokumentationsenheten placerades som en självständig organisatorisk enhet bland övriga serviceenheter.

I fråga om SCB:s verksamhet är det framför allt en fråga som förtjänar att kommenteras. Den hushållsbudgetundersökning som verket föreslagit skall utföras år 1966 har i propositionen förskjutits till år 1967. Detta betyder att en revision av den budget som ligger till grund för beräkningarna av konsumentprisindex förskjuts. I tider av stora förskjutningar av konsumtionen, orsakade dels av ändringar av prisrelationerna olika varor och tjänster emellan, dels av ändringar i levnadsförhållandena i stort (ökad fritid och semesterrörlighet etc.) är det otillfredsställande att nyttja förlegade budgeter.

Även det måttliga förslag till utvecklingsarbete på konsumentprisindexens område som lagts fram av SCB förkastas i propositionen. I en situation när olika offentliga organ med ökat intresse följer utvecklingen av priserna i detaljhandelsledet är ställningstagandet i propositionen märkligt för att ej säga anmärkningsvärt. Det förefaller självklart att den sektion som svarar för dessa indexberäkningar skall förstärkas. Den frihet som verket ges i propositionen i fråga om placeringen av de olika tjänsterna måste självklart utnyttjas för att möta de ökade krav som ställs på denna speciella sektion. Man har många problem att brottas med när man räknar ut en index. På en korrekt budget måste appliceras insamlade prisuppgifter. Dessa prisuppgifter måste avse såvitt möjligt samma kvalitet på varan eller tjänsten vid de olika beräkningstillfällena. Man måste emellertid också bevaka att de representantvaror som ingår i indexberäkningarna verkligen är representativa. Det finns för närvarande — i en situation då den statliga priskontrollen är obetydlig eller obefintlig på stora och väsentliga varu- och tjänstområden — en tendens hos företagare och branschorganisationer att söka styra prisutvecklingen så, att prisstegringen på just de varor och tjänster som ingår i indexberäkningarna blir mindre stark än på andra varor och tjänster. The Economist ger i sitt nummer av den 16 januari 1965 ett typiskt exempel. En stor producent av djupfrysta livsmedel höjde sina priser på femton av sina varor men undantog en av de två produkter som ingick i indexberäkningarna, och på den andra produkten höjdes priset endast på de största förpackningarna.

För att kunna beräkna en korrekt konsumentprisindex måste alltså prismaterialiet vara så stort och representativt att dessa försök att påverka indexberäkningarna kan reduceras till sina rimliga proportioner. Detta fordrar emellertid ökade anslagsresurser, vilka bör ställas till centralbyråns förfogande.

Med hänvisning till vad som anförts föreslås,

att en särskild permanent byrå för räkningar skapas inom statistiska centralbyrån;

att en långsiktig planering av räkningsprogrammet utarbetas och genomförs;

att dokumentationsenheten i centralbyrån ges en självständig organisatorisk ställning;

att hushållsbudgetundersökningen utförs år 1966 i enlighet med det förslag som framlagts av centralbyrån;

samt att sektionen för beräkningar av konsumentprisindex inom centralbyrån ges resurser (personella och andra)

att korrekt mäta prisförändringarna i detaljhandelsledet.

Stockholm den 6 april 1965

C.-H. Hermansson

Axel Jansson

Gustav Lorentzon

Nr 827

Av herr Nordgren m. fl., i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 83, angående den framtida verksamheten vid Törefors aktiebolag med flera statliga företag.*

(Lika lydande med motion nr 701 i Första kammaren)

Bakgrund

Kommunen Töre i Norrbotten har under 1950-talet brottats med allvarliga sysselsättningssvårigheter. Sedan det blev uppenbart att det största företaget i kommunen, Törefors AB, som under flera år på grund av svårighet att få råvara i tillräcklig mängd inte hade kunnat hålla sin arbetsstyrka fullt sysselsatt, vid årsskiftet 1953/54 skulle upphöra med sin verksamhet — sågverksrörelse och wallboard — uppdrog regeringen åt särskilda sakkunniga att utreda vilka åtgärder som erfordrades för att lösa sysselsättningsproblemen. I anledning av förslag från denna utredning vidtogs vissa åtgärder för att förbättra sysselsättningsläget i kommunen. Bl. a. överfördes Törefors AB i Statens skogsindustriers ägo i förhoppningen att detta bolag skulle kunna fortsätta den skogsindustriella verksamheten i en omfattning som från arbetsmarknadssynpunkt tedde sig önskvärd.

Efter övertagande av Törefors AB uppehöll ASSI i viss omfattning driften av den tidigare sågverksrörelsen, medan däremot tillverkningen av wallboard ansågs sakna ekonomiska förutsättningar. Det visade sig emellertid svårt att förse sågverket med erforderlig kvantitet sågtimmer, och